

ЗМІСТ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ У КРАЇНАХ ЄВРОПИ

С. О. Науменко,
*кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник*

В Україні з 2022/2023 навчального року розпочнеться черговий етап розбудови Нової української школи (далі – НУШ) – запровадження нового Державного стандарту базової середньої освіти (2020). Важливим кроком у забезпеченні організаційно-педагогічних умов його реалізації стало затвердження Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти (2021) (далі – ТОП). На основі ТОП були розроблені модельні навчальні програми для адаптаційного циклу (5-6 класи) закладів загальної середньої освіти. Нині розробляються модельні навчальні програми для циклу базового предметного навчання (7-9 класи).

У зв'язку з цим актуальними є компаративістські дослідження щодо змісту базової середньої освіти у зарубіжних країнах, в тому числі у країнах Європи та у розрізі освітніх галузей і предметів.

Складність таких досліджень полягає у тому, що країни Європи різняться віком дітей, коли вони розпочинають навчання в початковій школі, різною тривалістю початкової освіти та обов'язкового навчання в цілому, різним віком здобувачів освіти, коли вони закінчують обов'язкове навчання в закладах загальної середньої освіти, і, відповідно, різною тривалістю базової середньої освіти і віком учнів, коли вони навчаються (вік початку і вік закінчення) у закладах базової середньої освіти.

У більшості країн Європи у закладах базової середньої освіти навчаються здобувачі з 11-12 років (відповідно у 15 і 12 країнах) до 14-15 років (відповідно у 10 і 23 країнах) і базова середня освіта триває 3 або 4 роки (відповідно у 23 і 13 країнах). Проте є країни, в яких у закладах базової середньої освіти вчать учні з 9 років і 6 місяців (Туреччина) до 17 років (Литва і Фінляндія) і тривалість базової середньої освіти становить 5 або 6 років (4 країни) або навіть 2 роки (Бельгія).

Ще однією особливістю країн Європи є те, що у кожній країні свій перелік предметів, які по-своєму об'єднуються в освітні галузі. Наприклад, у більшості країн Європи географія належить до природничих наук, а у Литві й Швеції разом з історією – до суспільних (соціальних) наук. (До природничих наук відносяться фізика, хімія і біологія).

У деяких країнах Європи, наприклад в Данії та Великій Британії, у державних освітніх документах визначено лише предмети, які вивчаються в тому чи іншому класі. Тижневе навантаження по класах кожний заклад загальної середньої освіти складає самостійно.

Аналіз навчальних програм 7 країн Європи та ТОП України (табл. 1) дав можливість виявити, що відсоток освітніх галузей і деяких предметів (державна мова, література, іноземна мова) у базовій середній освіті в Україні майже такий же самий як і в країнах Європи.

Таблиця 1

**Місце освітніх галузей і деяких предметів (у відсотках)
у базовій середній освіті країн Європи**

Освітні галузі	Предмети	Країни							
		Естонія (4-9 класи)	Латвія (4-9 класи)	Литва (5-8 класи)	Польща (4-8 класи)	Чехія (6-9 класи)	Швеція (4-9 класи)	Фінляндія (3-9 класи)	Україна (5-9 класи)
Мовно-літературна	Державна мова	9,1-12,8*	15,8	14,9	18,2	14,4	16,7	15,6	9,7
	Література	5,3	5,3	-	-	-	-	-	10,0
	Іноземна мова	16,1	10,5	13,4	13,9	17,3	8,7	12,3	15,7
Математична		13,9	15,8	11,9	14,6	14,4	16,7	14,5	14,2
Інформатична		-	5,3	2,2	3,6	3,8	-	-	4,8
Природнича**		14,4	11,4	13,4	14,6	19,2	11,0	13,4	17,9
Громадянська та історична		8,6	9,6	9,0	8,0	9,6	12,6	6,7	6,3
Соціальна і здоров'язбережувальна		-	-	-	-	-	-	1,7	4,3
Технологічна		5,3	5,3	5,2	2,2	2,9	8,9	5,6	4,0
Загальна кількість предметів		18	19	21-22	16	17	19	19	26

* 12,8% – в школах національних меншин Естонії, 9,1% – у всіх інших закладах загальної середньої освіти.

** У таблиці у всіх країнах, не зважаючи на те, до якої галузі відноситься у них географія, її віднесено до природничої освітньої галузі.

В Україні досить великий відсоток (майже по 10%) виділяється на вивчення державної (української) мови та літератури (української і зарубіжної). У більшості країн Європи окремо не вивчається предмет література і відсоток на вивчення цих двох предметів (літератури та державної мови) разом не перевищує 18,2% (у Польщі) та 21,1 (у Латвії).

Також в Україні високими є показники щодо кількості уроків в з іноземної мови (15,7% – третє місце серед проаналізованих нами країн), математики й інформатики (разом), природничої та соціальної, громадянської й історичної освітніх галузей (відповідно 19,0%, 17,9% і 10,6 – другі місця серед проаналізованих нами країн).

Отже, предметна реалізація змісту базової середньої освіти у країнах Європи майже така ж як і в Україні (згідно із НУШ). Проте Україна повинна будувати свою освітню політику на основі світових тенденцій розвитку освіти і суспільства, адаптуючись до національних традицій і шкільних реалій.